

Використана література

1. Боярская Л. А. Методика и организация физкультурно-оздоровительной работы. Екатеринбург, 2017. 120 с.
2. Гавриш Н., Безсонова О., Вишневська І. Методичний конструктор. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. №9. С.4–10.
3. Енциклопедія освіти. Академія пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

УДК 373.2.014.6(477)

Т.М. Кузнецова

магістрантка Навчально-наукового інституту педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, *tasa1985@ukr.net*

ЯКІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ

Головним завданням державної освітньої політики в сучасних умовах є забезпечення сучасної якості освіти, зокрема і дошкільної. Процес реорганізації всієї системи освіти висуває високі вимоги до організації дошкільної освіти, стимулює пошук нових, більш ефективних підходів до оцінки якості дошкільної освіти.

Мета статті: охарактеризувати у науково-методичній літературі поняття «якість дошкільної освіти» та визначити її досягнення і проблеми.

Проблема якості в педагогічних дослідженнях розробляється в таких напрямках: поняття якості освіти; способи оцінювання якості освіти; взаємодія ступенів освіти та її якості; фактори, які обумовлюють якість освіти; ринкове середовище і якість освіти; механізм управління якістю освіти; інформаційні технології, моніторинг і якість освіти; система управління якістю освіти.

У сучасній науковій і методичній літературі поняття «якість дошкільної освіти» трактується як багатогранний і багатоаспектний феномен.

Так, характеризуючи заклад дошкільної освіти як цілісну динамічну систему, Л.М. Денякіна, Л.В. Поздняк пропонують розглядати якість освітнього процесу:

- з точки зору дітей (інтерес до навчання);
- з точки зору батьків (ефективність навчання);
- з точки зору вихователя (оцінка праці, успішні результати індивідуального навчання, психічне і фізичне здоров'я дітей);
- з точки зору керівника (ефективність діяльності кожного педагога, індивідуальний прогрес кожного вихованця) [6, с. 53].

О.О. Сафонова вважає, що якість освіти – це об'єкт моніторингу в дошкільному закладі, представлений у вигляді чотирьох блоків: якість освітнього процесу (елементами якого є зміст, організація, діти, педагоги, взаємодія педагогів і дітей); якість ресурсозабезпечення (ресурси і умови, необхідні для освітнього процесу); якість управління; якість результатів роботи освітньої системи в дошкільному закладі [2, с.1].

На думку І.О. Рибалова, управління якістю освітнього процесу в дошкільному закладі розглядається як цілеспрямована, комплексна і скоординована взаємодія керуючої і керованої підсистем із метою досягнення найбільшої відповідності параметрів функціонування, розвитку освітнього процесу і його результатів відповідним вимогам.

З цього випливає, що *якість освіти* в ЗДО – це результат діяльності колективу, який визначається такими позиціями:

- як дитина в закладі реалізує своє право на індивідуальний розвиток відповідно до вікових можливостей і здібностей;
- як організований педагогічний процес в дитячому садку (режим, вибір програм і технологій, забезпеченість посібниками, система підвищення професійного росту педагогів через різні форми методичної роботи, і т. ін.);
- які умови створені в ЗДО (освітнє середовище, орієнтоване на самоцінність дошкільного дитинства; позитивний мікроклімат в колективі; система стимулювання якісної роботи, творча спрямованість діяльності колективу ЗДО та його керівника; орієнтація на освітні потреби і запити сім'ї; систематичне колективне обговорення стану освітнього процесу та прийняття грамотних управлінських рішень і т. ін.) [2, с.2].

К.Ю. Біла характеризує якість дошкільної освіти як керований процес, який здійснюється:

– через управління всім педагогічним процесом і його складовими;

– через особистісні суб'єктивні аспекти в системі управління: формування колективу і регулювання морально-психологічного клімату в ньому [1, с.18].

Варто зазначити, що нам близький погляд Е. М. Короткова, який визначає якість освіти як комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне і практично ефективно формування компетентності і професійної свідомості. Науковець виділяє три групи характеристик: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму та якість результату освіти [4, с.24].

У дослідженнях, виконаних під керівництвом Н.А. Веракси, виявлено, що якість дошкільної освіти залежить від багатьох причин і факторів. У тому числі: вдосконалення змісту дошкільної освіти в умовах його варіативності; стан фінансування дошкільних освітніх закладів на сучасному етапі; кадрове забезпечення дошкільної освіти; здійснення наступності, безперервності змісту дошкільної та початкової загальної освіти. [3, с.50].

При цьому підкреслюється, що якість дошкільної освіти як процес і поняття постійно знаходиться в розвитку, і тому не може бути незмінною. Вона залежить від запитів і потреб суспільства, політики держави в галузі освіти, зміни умов фінансування дошкільної освіти тощо.

У цілому фахівці вважають, що якістю освіти можна і потрібно управляти. Ці обставини поставили перед дослідниками актуальне завдання розробки методологічних основ процесу підвищення якості дошкільної освіти, які були б зрозумілі і застосовні в умовах будь-якого освітнього закладу. Так, наприклад, Л. А. Парамонова і Т. І. Алієва, позначивши проблему необхідності розробки основних підходів до оцінки якості дошкільної освіти (процедури оцінки, її показників), вважають, що ці підходи повинні бути єдині і для самих педагогів, і для контролюючих інстанцій, і не зводиться до діагностики [5, с. 120].

Виділимо деякі методологічні та теоретичні підходи до якості освіти:

– в контексті особистісно-орієнтованої моделі освіти її якість визначається рівнем розвитку особистості;

– з позицій системного підходу – якість визначається системою знань і готовністю випускника однієї освітньої системи до входження в іншу;

– в аспекті діяльнісного підходу – готовністю випускника до виконання якихось нових функцій, способів, умінь;

– програмно-цільовий підхід з точки зору реалізації цілей;

– представники результативного підходу вважають, що оцінка якості ґрунтується на визначенні ступеня реальних змін, досягнення конкретних результатів діяльності за певний період;

– витратний підхід визначає якість з точки зору можливих і реальних витрат (фінансових, матеріальних, трудових ресурсів) на досягнення того чи іншого результату [5, с. 125].

Всі згодні з тим, що дитина, яка відвідує дитячий садок, повинна отримати дошкільну освіту високої якості. Якщо ж ми почнемо з'ясовувати, що конкретно розуміється під якісною дошкільною освітою, то побачимо, що думки батьків і вихователів, вчителів і керівників, практиків і вчених істотно розходяться.

Потреби батьків в дошкільній освіті вирізняються великою різноманітністю і визначаються багатьма факторами – від місця проживання сім'ї та освіти батьків до рівня її матеріального добробуту. Звідси і різна оцінка якості, різне розуміння «хорошої» дошкільної освіти. Одних влаштовує просто нагляд і догляд, а також наявність будь-яких занять з дітьми. Іншим необхідні особливі умови, певний перелік видів дитячої діяльності і навіть обсяг знань, які повинна опанувати дитина, часом батьки зацікавлені в наданні додаткових платних освітніх послуг. Але можна зазначити, що практично всі батьки без винятку прагнуть мати якомога менше труднощів при переході дитини до школи. Потреби школи і вчителів в підготовці дитини до школи викликають особливі проблеми. Останнім часом утворився величезний розрив між вимогами школи до рівня готовності дитини до навчання і пропозицією дитячого садка.

Необхідно розуміти, що якість дошкільної освіти – не тільки комплексна, але і інтегральна характеристика. Робити висновок про стан дошкільної освіти в ЗДО можна тільки на підставі всієї сукупності параметрів.

Так, гідна освітня програма не є гарантією якості освіти в дошкільному закладі. Необхідні відповідні умови для того, щоб вона була реалізована, а остаточно висновки про її ефективність

можна зробити тільки після досягнення дітьми запланованих у програмі результатів.

Фактори, які впливають на якість дошкільної освіти, можуть бути розділені на дві групи – внутрішні і зовнішні.

1) Внутрішні чинники – ті, які входять в саме визначення якості дошкільної освіти. Тобто, наскільки відповідає встановленим вимогам (тому, що має бути) освітня програма, умови її реалізації та результати її засвоєння.

Вказані фактори є значною мірою контрольованими і піддаються регулюванню.

2) Зовнішні фактори – ті, які пов'язані із зовнішніми обставинами або зовнішнім по відношенню до дошкільної освіти середовищем. Вони впливають тією чи іншою мірою на якість дошкільної освіти, але є погано контрольованими і регульованими. Серед них можна виділити:

- вплив сім'ї;
- соціально-економічні фактори;
- конкурентні фактори (наявність або відсутність конкуренції);
- індивідуальні особливості дітей (як фізичні, так і психологічні);
- рівень розвитку дітей на «вході» в дошкільну освіту (так звані вихідні дані) та ін.

Необхідно враховувати вплив цих факторів при аналізі результатів оцінки якості дошкільної освіти.

Важливо зазначити, що саме оцінка якості освіти сприяє виявленню проблем у забезпеченні та гарантії якості освіти, «проблемні місця» і ресурсні зони підвищення якості, забезпечує залучення в процес оцінювання всіх зацікавлених сторін.

Педагогічним колективам складно перебудовуватися в сучасних умовах, відходити від звичних підходів, стереотипних прийомів і форм організації дитячої діяльності. Ускладнює ситуацію і те, що в методичних посібниках зберігаються окремі елементи традиційних технологій, переважають ілюстративно-пояснювальні методи і прийоми, а педагоги не можуть самостійно проаналізувати програму, методичний посібник, технологію, адекватно здійснити їх відбір. Звідси можна виділити проблеми як практичного характеру, так і нормативного правового забезпечення. До таких проблем відносимо: протиріччя між

змінами, які відбуваються в системі дошкільної освіти, і неадекватною системою її контролю й оцінки; між головним завданням державної політики в галузі освіти, яка звучить, як досягнення, і забезпечення сучасної якості освіти, і практичною відсутністю положень, що визначають і регулюють питання досягнення і забезпечення якості дошкільної освіти.

Зазначимо, що система оцінки якості освіти покликана забезпечити єдність вимог до підготовленості вихованців, об'єктивність оцінки їх досягнень, спадкоємність між дошкільною освітою і початковою школою. До того ж наявність єдиного підходу до розуміння якості дошкільної освіти дозволить забезпечити узгодженість діяльності всіх суб'єктів системи освіти. Все це, в кінцевому підсумку, сприятиме реалізації права на здобуття якісної дошкільної освіти.

Якість дошкільної освіти залежить не тільки від змісту освіти, а й від кадрового складу фахівців, які працюють в дошкільній сфері, рівня їх професійної підготовки, ініціативи, самостійності і відповідальності виконання своїх обов'язків.

Сьогодні соціальне замовлення у системі педагогічної освіти виражається у вимогах до підготовки нового покоління педагогів, здатних до інноваційної професійної діяльності, які володіють необхідним рівнем методологічної культури і сформованою готовністю до безперервного процесу освіти протягом усього життя. На сучасному етапі педагоги ЗДО залучені в інноваційний процес, який стосується оновлення змісту дошкільної освіти, форм його реалізації, методів і прийомів подання змісту дітям. У зв'язку з цим розвиток професійної компетентності педагогів набуває особливої значущості.

На сьогодні багато дошкільних закладів функціонують у рамках перехідного періоду. Перехідний період – це безліч питань, обговорень, сумнівів, пошук найбільш ефективних шляхів впровадження інновацій. Реформування дошкільної освіти вселяє надію на якісні зміни в цій сфері. На нашу думку, можна виокремити такі основні орієнтири розвитку якісної дошкільної освіти:

- організація життя дітей в дитячому садку так, щоб воно було більш осмисленим і цікавим;
- створення умов для того, щоб педагоги і фахівці, вибудовуючи освітній процес, могли враховувати особливості

розвитку кожної дитини, її сім'ї, інтереси і пріоритети групи, специфіку національно-культурних і природно-географічних умов, в яких здійснюється цей процес;

- перегляд змісту освіти для дітей дошкільного віку за рахунок встановлення цільових орієнтирів для кожної освітньої галузі та з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей дітей (тобто індивідуалізувати освіту);

- відмова від копіювання шкільних технологій і форм організації навчання, зробити пріоритетною формою навчання, виховання і розвитку дошкільника гру;

- включення батьків в освітній, виховний процес в ролі партнерів, тим самим сприяти гармонійному розвитку особистості дитини;

- прагнути до формування здорової, ініціативної, активної і самостійної дитини, фізично і психологічно готової до успішного засвоєння основної загальноосвітньої програми початкової загальної освіти.

З огляду на основні орієнтири розвитку дошкільної освіти, робота в ЗДО повинна бути спрямована на створення оптимальних умов для розвитку дітей дошкільного віку, реалізацію права дитини на доступну, якісну освіту.

У досягненні якісної дошкільної освіти в деяких дошкільних закладах є низка проблем, які потребують вирішення:

- різний рівень кваліфікації і підготовки педагогічних кадрів;
- модернізація підготовки кадрів для різного контингенту дітей в різних умовах виховання і навчання;

- проблема реалізації принципу наступності – розбіжність уявлень про поняття «наступність» представників різних соціальних позицій;

Для розв'язання зазначених проблем можуть бути використані такі шляхи:

- якісна курсова підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;

- створення методичного та інформаційного ресурсного забезпечення;

- тісна співпраця педагогів дитячого садка і школи;

– розробка системи мережевої взаємодії ЗДО, при якій кожний освітній заклад виступає окремим ресурсом для інших освітніх закладів і для батьків дітей дошкільного віку.

Дошкільна освіта є своєрідним етапом дитячого розвитку, що представляє за своїми наслідками важливу частину загальної освіти, якість якої виступає ресурсом всього соціального розвитку.

Використана література

1. Белая К. Ю. Система управления дошкольным образовательным учреждением : автореф... канд. пед. наук. М., 1998. 21 с.
2. Бодренко Г.В. Управление дошкольной образовательной организацией в современных условиях как фактор эффективности образования и воспитания. Вопросы дошкольной педагогики. 2018. №2. С. 1–3.
3. Веракса Н. А., Богуславская Т. Н., Никитина Т. А. Критерии оценки качества работы дошкольных образовательных учреждений (по видам учреждений) в рамках перехода на новую систему оплаты труда. М.: Центр психологического сопровождения образования «ТОЧКА ПСИ», 2010.
4. Коротков Э. М. Управление качеством образования. М.: ТЦ Сфера, 2009. 139 с.
5. Парамонова Л. А., Протасова Е. Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 240 с.
6. Поздняк Л.В., Лященко Н.Н. Управление дошкольным образованием. М., 2000. 432 с.

УДК 373.2.091:005.3

О.П. Мицак

магістранка факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, *demchyk.olia@ukr.net*

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Дошкільна освіта виконує важливе соціальне замовлення суспільства щодо створення сприятливих психолого-педагогічних